

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om yrkesexamina

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det skall stiftas en lag om yrkesexamina. Genom lagen skall yrkesexamenssystemet reformeras så att det införs examina som är oberoende av sättet på vilket man förvärvat sin yrkesskicklighet och som avläggs vid fristående yrkesprov som ordnas för examen. Lagen skall ersätta gällande lag om fackliga kompetensexamina. Det föreslås dessutom ändringar i lagen om yrkesläroanstalter.

Examina utgörs av yrkesinriktade grundexamina som jämföras med de examina som avläggs inom den grundläggande yrkesutbildningen samt yrkesexamina och specialyrkesexamina som kräver större yrkeskunskaper. Om examensstrukturen bestämmer undervisningsministeriet.

Om grunder för examina bestämmer utbildningsstyrelsen. Examenskommissioner som finns för de olika branscherna och verkar under ledning av företrädare för arbetslivet bestämmer om ordnandet och övervakningen av examina. Examenskommissionerna sluter

avtal med olika läroanstalter som ordnar yrkesutbildning och andra inrättningar som har den behövliga sakkunskapen för att ordna examina.

Den yrkesinriktade vuxenutbildningen övergår från styrning av undervisningsprocessen via grunder för läroplaner till styrning av undervisningsresultaten via grunder för examina i den takt grunderna för examina tas i bruk. Huruvida resultaten har nåtts fastställs i examen, som ett externt organ, examenskommissionen ansvarar för. Den utfärdar även examensbetygen. Läroanstalten utfärdar intyg över utbildningen.

Examina kan ordnas som fristående eller i samband med yrkesutbildning för vuxna. Examina finansieras dels med statsandelar, dels som avgiftsbelagd service. Kostnaderna för examenskommissionerna finansieras genom examensavgifter som uppbärs av examensdeltagarna.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 mars 1994.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	10
ALLMÄN MOTIVERING	3	DETALJMOTIVERING	11
1. Nuläge	3	1. Motivering till lagförslagen	11
1.1. Lagstiftning och praxis	3	1.1. Lag om yrkesexamina	11
1.2. Yrkesexamina i vissa länder	4	1.2. Lagen om yrkesläroanstalter	14
Tyskland	4	2. Närmare stadganden och bestämmelser	15
Storbritannien	4	3. Ikraftträdande	15
Förenta Staterna	5	LAGFÖRSLAG	15
1.3. Direktiven om examensbevis	5	1. Lag om yrkesexamina	15
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	6	2. Lag om ändring av lagen om yrkesläroanstalter	17
2.1. Examina som är oberoende av sättet på vilket yrkesskickligheten har förvärvats ..	6	BILAGA	18
2.2. Resultatstyrning av den yrkesinriktade vuxenutbildningen med hjälp av examina ..	8	Parallelltexter	18
3. Propositionens verkningar	9	2. Lag om ändring av lagen om yrkesläroanstalter	18
4. Beredningen av propositionen	9		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

De förändrade villkoren för Finlands internationella handel, den därav följande hårdnande konkurrensen, samhällets internationalisering, teknologins och i synnerhet datateknikens utveckling samt förändringarna i den inhemska efterfrågan omvandlar fortlöpande yrkesstrukturen och innehållet i de flesta yrken.

De yngre ålderklasserna som träder in i arbetslivet förblir i stort oförändrade till volymen under den närmaste framtiden. Samtidigt höjes den genomsnittliga åldern hos arbetskraften genom att efterkrigens stora åldersklasser blir allt äldre. Arbetsuppgifter som kräver ny yrkesskicklighet måste i framtiden kunna skötas med en genomsnittligt äldre arbetskraft.

Tidsenlig yrkesutbildning som ges för ungdomen kan med tanke på hela befolkningen endast tillfredsställa en del av behovet av den nya yrkesskickligheten. Utbildningsnivån bland de äldre åldersklasserna är i medeltal rätt låg. Trots att många av dem har skaffat sig gedigen yrkesskicklighet under sin arbetskarriär är antalet personer med svaga basfärdigheter i arbetslivet avsevärt. Det är nödvändigt att fortlöpande upprätthålla och höja nivån på yrkesskickligheten hos den vuxna befolkningen.

Den yrkesinriktade vuxenutbildningen har kraftigt breddats under de senaste åren. I grundläggande yrkesutbildning för vuxna deltog 1991 ca 26 000, i påbyggnadslinjer ca 9000, i arbetskraftspolitisk vuxenutbildning ca 59 000 och i brevstudier ca 4 000 personer. Som privatstuderande vid yrkesläroanstalter studerade ca 4 000 vuxna. I yrkesinriktad kompletterande utbildning deltog ca 350 000 personer. Facklig kompetensexamen avlades av ca 1 000 personer. Dessutom kunde en del av de ca 7 000 personer som deltog i läroavtalsutbildning räknas som vuxenstuderande. Eftersom utbudet av vuxenutbildning regionalt och utbildningssektorvis inte alltid är tillräcklig för att motsvara efterfrågan, studerar vuxna också inom grundläggande yrkesutbildning för unga. År 1990 rörde det sig om ca 20 000 personer.

Den grundläggande yrkesutbildningen i Finland har byggts upp för ungdom som kommer från grundskolan eller gymnasiet. Eftersom de unga i allmänhet inte har någon arbetslivs- eller

annan erfarenhet av betydelse med tanke på den yrkesskicklighet som utbildningen syftar till, måste de läras yrkesskickligheten från grunden. Ett naturligt instrument för att reglera innehållet i utbildningen är härvid de riksomfattande grunderna för läroplanen, som fastställer innehållet och omfattningen av de lärokurser och kurser som skall ordnas under utbildningen. Den yrkesskicklighet som är målet anses uppkomma av den helhet som lärokurserna bildar. Den studerande får ett betyg över utbildningen sedan han slutfört alla de lärokurser som ingår i grunderna. I den grundläggande yrkesutbildningen för vuxna har man i utbildningens innehåll och sättet på vilken den ordnas gjort vissa ändringar som tar hänsyn till de vuxna, men den beskrivna grundlösningen är fortfarande densamma.

Yrkesskickligheten hos en vuxen människa utvecklas genom en mångfald av erfarenheter. Den erfarenhet människan får genom arbete, olika intressen och andra aktiviteter, studier på egen hand och deltagande i utbildning kan ge henne yrkesskicklighet eller åtminstone beredskap att snabbt förvärva yrkesskicklighet. Den yrkesskicklighet man får genom sina erfarenheter innebär vanligen att man behärskar uppgifter som i praktiken förekommer i ett yrke. Läroanstalterna har rätt att ta hänsyn till den yrkesskicklighet som en studerande förvärvat genom erfarenhet och befria honom från motsvarande lärokurs eller kurs. I praktiken är det svårt att fatta ett beslut om befrielse, eftersom lärokurserna sällan motsvarar de uppgifter som förekommer i yrkespraxis. Detta förlänger studietiden och försvagar de vuxnas studiemotivation.

I debatten om utvecklandet av yrkesutbildningen har man även fäst uppmärksamhet vid att utbildningen fjärrar sig från arbetslivet. I planen för utveckling av utbildningen och forskningen vid högskolorna för åren 1991—1996 beslöt statsrådet att samarbetet mellan yrkesläroanstalterna och näringslivet skall förstärkas för att inläringen kontinuerligt skall kunna utvärderas och en flexibel reaktion på förändringar i näringslivet skall bli möjlig. Även arbetspraktikens andel i utbildningen skall ökas. I sin utvecklingsplan beslöt statsrådet dessutom att inom vuxenutbildningen skall skapas ett sådant yrkesexamenssystem, där examina kan avläggas så, att

yrkesskickligheten visas genom särskilda prov. Systemet innebär att grunderna för läroplanen ersätts med examensfördringarna och läroanstalterna samtidigt ges en större beslutanderätt. I denna riktning har man redan kommit i förordningen om yrkesinriktad vuxenutbildning (1314/92) som trädde i kraft vid ingången av 1993. I den stadgas att fram till 1995 skall grunderna för läroplanerna inom grundläggande yrkesutbildning för vuxna på skolnivå utarbetas så att yrkesskickligheten kan påvisas genom fristående yrkesprov. Utbildningsstyrelsen har redan påbörjat reformen av grunderna för läroplanerna.

Påbyggnadslinjerna infördes 1987 i lagen om yrkesläroanstalter (487/87). Innehållet i dem reglerades genom de riksomfattande grunderna för läroplanen, fastställda av utbildningsstyrelsen, förut yrkesutbildningsstyrelsen. Då en allt större del av påbyggnadslinjerna ordnades för lokala eller engångsartade behov övergick man 1992 till en praxis där utbildningsstyrelsen endast fastställer de allmänna grunderna för utbildningen på påbyggnadslinjerna och läroanstalterna bestämmer om undervisningens innehåll.

Vid sidan av den grundläggande yrkesutbildningen och påbyggnadslinjerna har det sedan 1968 ordnats fackliga kompetensexamina. Den gällande lagen om fackliga kompetensexamina (32/72) stiftades 1972. Kompetensexamina avläggs genom att man visar sin yrkesskicklighet vid särskilda examensprov. Tillträde till kompetensexamen förutsätter utbildning eller arbetslivserfarenhet. Kompetensexaminas historiska samband med läroavtalsutbildningen har begränsat dem till endast vissa yrken. Kompetensexamina har inte berörts av den allmänna utvecklingen av den yrkesinriktade vuxenutbildningen och antalet personer som avlägger dem är ringa.

Inom många yrkesområden finns dessutom examina som övervakas av myndigheter inom respektive förvaltningsgren och som ger rätt att utöva ett sådant yrke eller utföra sådana uppgifter för vilka det krävs tillstånd.

1.2. Yrkesexamina i vissa länder

Tyskland

I Tyskland ordnas största delen av den grundläggande yrkesutbildningen i form av

läroavtalsutbildning. Utbildningen regleras genom förbundsrepublikens yrkesutbildningslag. Varje utbildning som leder till ett utbildningsyrke regleras genom yrkesutbildningsbestämmelser som ministeriet för respektive sektor utfärdar tillsammans med undervisnings- och vetenskapsministeriet. I utbildningen ingår undervisning på arbetsplatsen, vid en yrkesläroanstalt och en mellan- eller slutexamen som ordnas av handelskammaren, industrikammaren eller motsvarande instans. Den studerande får skilda betyg av arbetsgivaren, läroanstalten och den kammare som ordnar examen.

Största delen av utbildningen består av undervisning på arbetsplatsen. Syftet med den undervisning som meddelas vid yrkesläroanstalten är att komplettera den studerandes yrkesteoritiska färdigheter och förbättra hans allmänna kunskaper. Genom en mellanexamen granskar man om den studerande gör framsteg enligt utbildningsbestämmelserna. I slutexamen utvärderas hans praktiska yrkesskicklighet, det teoretiska underlaget och hur han behärskar de viktigaste sektorerna i läroanstaltsundervisningen. I praktiken indelas examen i ett färdighets- och ett kunskapsprov. Ett av syftena med slutexamen är att försäkra sig om att den studerandes yrkeskunskaper är tillräckligt omfattande trots de begränsningar som en ensidig produktion vid de undervisande företagen kan innebära.

Förutsättningen för att få delta i slutexamen är att utbildningen har slutförts eller håller på att slutföras. Vuxna med lång arbetslivserfarenhet kan delta i examen utan formell utbildning, om de kan visa att de har motsvarande kunskaper och färdigheter.

I vissa yrken är det möjligt att efter slutexamen fortsätta till mästarexamen. Förutsättningen är flera års arbetserfarenhet. Examen förutsätter i allmänhet att man deltar i en förberedande utbildning.

I flera branscher förekommer påbyggnadsexamen för specialiserad yrkesskicklighet.

Storbritannien

Under ett flertal utredningar på 1980-talet konstaterades att yrkeskunskapsnivån hos arbetskraften i Storbritannien är låg i jämförelse med de viktigaste konkurrentländerna. Den största orsaken visade sig vara att det fanns alltför många olika slag av utbildningar och

examina för yrkeskompetens, att möjligheterna att avancera i utbildningen var bristfälliga och att resurserna utnyttjades ineffektivt på grund av överlappningar och dåliga möjligheter till påbyggnadsutbildning. Mångfalden av examina kan beskrivas av att 1990 var det över 300 inrättningar som utfärdade examensbetyg och de konkurrerade dessutom delvis med varandra.

Utredningarna ledde till att ett nationellt råd för yrkesexamina tillsattes 1986. Det har till uppgift att skapa enhetlighet och preciserade avancemangsmöjligheter i landets splittrade yrkesutbildning och på så sätt arbeta för en högre yrkesskicklighetsnivå.

Det viktigaste instrumentet som rådet använder är de nationella yrkesexamina. De är examina som avläggs genom yrkesprov och andra bevis på kunskaper och som utvärderar de yrkeskunskaper som krävs i arbetslivet. Sättet att utvärdera examen är oberoende av hur, när och var man förvärvat sina yrkeskunskaper. Examina indelas i segment som består av olika yrkesuppgifter. Segmenten indelas i moment som består av enskilda funktioner. Momenten kan vara gemensamma för flera parallella yrkesexamina. Examina indelas i fem nivåer, som omfattar såväl hjälparbetare som ledande funktionärer. Den femte nivån har ännu inte tagits i bruk.

En ledningsgrupp som representerar den enskilda branschen beslutar om innehållet i en examen. Den företräder arbetsgivarna, som leder gruppen, och arbetstagarna. Om examen inte fyller de allmänna krav som det nationella yrkesexamensrådet har ställt, godkänner rådet inte examen, utan skickar den tillbaka för vidare behandling.

Examina ordnas vid sådana inrättningar som även annars utfärdar examensbetyg. Om innehållet i en examen som ordnas av en inrättning motsvarar den nationella yrkesexamen, kan rådet bevilja inrättningen rätt att bruka benämningen nationell yrkesexamen. Förutsättningen är att inrättningen är verksam i hela landet och att den har erkänd status i branschen.

De nationella yrkesexamina regleras inte i lagstiftningen. Det nationella yrkesexamensrådet har inte heller rätt att utfärda tvingande bestämmelser åt parterna i detta system. Verksamheten baserar sig helt på ömsesidiga avtal. Organisationer inom arbetslivet och de inrättningar som utfärdar betyg är intresserade av

att delta i systemet, eftersom det råder omfattande enhällighet i samhället om att dessa examina är viktiga.

De nationella yrkesexaminas status som bevis av yrkeskompetens förenhetligar även yrkesutbildningen.

Förenata Staterna

I Förenata Staterna behandlar kongressen som bäst ett omfattande lagförslag som gäller utvecklingen av utbildningssystemet, "Goals 2000: Educate America Act". Ett av målen för lagförslaget är att höja yrkesskicklighetsnivån hos arbetskraften.

Enligt lagförslaget inrättas i Förenata Staterna en nationell nämnd för yrkesskicklighetsnormer, vars medlemmar företräder arbetsgivarna, arbetstagarna, sakkunskap inom utbildning och förvaltning. Nämndens huvuduppgift är att i Förenata Staterna uppmuntra, främja och stödja utvecklingen och införandet av ett system för utvärdering och betygsättning för dessa normer. Nämnden har också till uppgift att stödja uppkomsten av sådana utbildningsprogram som syftar till att uppnå dessa normer.

Det system som håller på att utvecklas skall inte skyddas lagstiftningens vägen. Nämnden kan ge sitt godkännande för sådana normer och system för utvärdering och betygsättning som motsvarar målsättningarna i lag och som på basis av den offentliga debatten kan bedömas vara lämpliga för branschen i fråga.

Avsikten är att yrkesskicklighetsnormerna före utgången av 1995 skall vara färdiga för yrken som omfattar en stor del av arbetskraften.

1.3. Direktiven om examensbevis

I avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ingår EG-rådets direktiv av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (89/48/EEG), nedan direktivet om examensbevis. Direktivet gäller den behörighet som examina efter minst tre års studier på ungdomsstadiet i ett annat medlemsland ger för sådana yrkesuppgifter för vilka det enligt lag, förordning eller förvaltningsbeslut i det

mottagande landet kräves att motsvarande examen skall ha avlagts.

EG-rådet utfärdade den 18 juni 1992 direktiv 92/51/EEG, nedan andra direktivet om examensbevis, som kompletterar direktiv 89/48/EEG och gäller ett annat allmänt system för erkännande av yrkesutbildning. Direktivet gäller den behörighet som examina som avlagts utomlands, och som bygger på mindre än tre års studier efter utbildning på ungdomsstadiet och grundskolan, ger för sådana yrkesuppgifter för vilka lag, förordning och förvaltningsbeslut i det mottagande landet kräver att motsvarande examen skall ha avlagts. Andra direktivet om examensbevis, som träder i kraft i EG:s medlemsländer i juni 1994, ingår inte i EES-avtalet. I beredningen har man avsett att direktivet skall ingå i EES-avtalet genast efter det avtalet har trätt ikraft och att propositionerna avlåts så att den lagstiftning som direktivet förutsätter träder i kraft i Finland samtidigt som det träder i kraft i EG:s medlemsländer.

Den allmänna ordningen för erkännande av examensbevis är sekundärt. Direktivet om examensbevis och andra direktivet om examensbevis tillämpas inte på sådana yrkesuppgifter om vilkas behörighet stadgas i något annat direktiv. Sådana är bland annat de direktiv som gäller sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård, barnmorska, arkitekt, inte heller gäller de vissa uppgifter inom industrin, handeln och servicenäringsarna. Alla dessa direktiv ingår i EES-avtalet.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

2.1. Examina som är oberoende av sättet på vilket yrkesskickligheten har förvärvats

Med yrkesexamen avses för närvarande yrkesutbildning som genom stadganden eller förvaltningsbeslut benämns examen, som avläggs genom att man med godkänt resultat deltar i undervisning jämte därtill hörande prov. Innehållet i undervisningen fastställs i de riksomfattande grunderna för läroplanen. Vid slutet av undervisningen genomförs ett eller flera sammanfattande slutprov. Provet kan också bestå av ett slutarbete som omfattar en funktionell helhet.

I denna proposition föreslås att man utveck-

lar yrkesexamenssystemet genom att nya examina som följer principen om kontinuerlig utbildning tas i bruk. De avläggs genom att yrkesskickligheten påvisas i fristående yrkesprov som föranstaltats för detta ändamål. I examen beaktas inte sättet på vilket man förvärvat sig yrkesskickligheten. Några förhandsvillkor ställs således inte i fråga om tidigare arbetslivserfarenhet eller utbildning. Vid examen är på så sätt de som förvärvat sin yrkesskicklighet genom arbetslivs- eller annan erfarenhet jämlika med dem som fått formell utbildning. För att jämligheten verkligen skall kunna realiseras, kontrolleras i examen hur examinanden behärskar sådana uppgiftshelheter som förekommer i arbetslivet, och inte hur han behärskar sådana läroämnen som undervisas i läroanstalten. Inom yrkesutbildningen är läroämnenas uppgift ju att utforma inlärningsprocessen, som har som slutmål att man skall kunna behärska uppgiftshelheter i arbetslivet. Med tanke på målet är läroämnen endast av instrumentell betydelse.

Examina utgörs av yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina. Den yrkesskicklighet som krävs för yrkesinriktad grundexamen skall motsvara examensinnehållet inom den grundläggande yrkesutbildningen. Den yrkeskunskap som krävs för yrkesexamen täcker ett något bredare specialområde inom ett yrke. Vid specialyrkesexamen fordras en mera omfattande yrkeskunskap än för yrkesexamen.

Strukturen i de yrkesinriktade grundexamina och examina i grundläggande yrkesutbildningen är i allmänhet densamma. Dessutom kan det finnas yrkesinriktade grundexamina som inte kan avläggas inom den grundläggande yrkesutbildningen. Undervisningsministeriets gällande beslut om strukturen i den grundläggande yrkesutbildningen för unga och vuxna har liknande innehåll.

Största delen av yrkesexamina och specialyrkesexamina bildas av de nuvarande fackliga kompetensexamina och sådana påbyggnadslinjer som är av riksomfattande betydelse. Dessutom införs examina med betoning på arbetsledning och företagande.

Inom ett flertal områden finns det examina som övervakas av myndigheter inom respektive förvaltningsområde och ger rätt att utöva ett sådant yrke eller en sådan uppgift för vilken det krävs tillstånd. Genom kravet på tillstånd försöker man minska riskerna i samband med

arbete, produkter, tjänster eller miljö. De av myndigheterna övervakade examina görs i allmänhet inte om till yrkesexamina eller specialyrkesexamina, inte heller innefattas de i nämnda examina. Om en examen som övervakas av en myndighet bildar en naturlig del av en yrkesexamen eller en specialyrkesexamen, kunde man examensvis besluta om den skall innefattas i den.

Om examensbenämningarna och indelningen av examina i olika nivåer bestäms genom ett beslut som skall utfärdas av undervisningsministeriet med stöd av lagen om yrkesexamina och förordningen om en plan för utveckling av utbildningen inom undervisningsministeriets förvaltningsområde och av forskningen vid högskolorna (165/91). I första skedet är avsikten att införa de yrkesinriktade grundexamina på skolnivå samt yrkesexamina och specialyrkesexamina i den omfattning som beredningen i olika branscher framskriver. På basis av de erfarenheter man får bestäms senare om att införa examina på högre nivå.

För att examina skall vara tidsenliga och bli allmänt accepterade på arbetsmarknaden bär företrädarna för arbetslivet ett stort ansvar när det gäller att införa det nya systemet.

Innehållet i examina skall regleras av grunder för examina, om vilka utbildningsstyrelsen bestämmer på föredragning av de branschvisa utbildningskommissionerna som är verksamma vid utbildningsstyrelsen. Utbildningskommissionernas medlemmar företräder arbetsgivarna, arbetstagarna, forsknings- och utvecklingsverksamheten, utbildningsstyrelsen och lärarna.

Grunderna för examina fastställer den yrkesskicklighet som en person skall påvisa för att få examensbetyg. De fastställer dessutom de sätt på vilka en person kan påvisa sin yrkesskicklighet och grunderna för hur yrkesskickligheten skall bedömas. Med yrkesskicklighet avses å ena sidan kvalifikationer som hänför sig till produktionen, dvs. den direkta arbetsskickligheten och förmågan att uppfatta grunden till och helheten i arbetet och å andra sidan allmänna kvalifikationer, dvs. sådana färdigheter som generellt behövs i arbetslivet, såsom samarbets- och kommunikationsförmåga och förmåga att lösa olika problem.

Examenskommissionerna bestämmer om hur examina skall ordnas och övervakas. Majoriteten bland medlemmarna, ordföranden och den eventuella vice ordföranden företräder arbetslivet. Även lärarna skall vara företrädare i

examenskommissionen. Om branscherna och verksamhetsområden för examenskommissionerna bestämmer utbildningsstyrelsen på föredragning av utbildningskommissionerna. Branschen och verksamhetsområdet för en examenskommission fastställer vilka examina som examenskommissionen ansvarar för och vilket geografiskt område som ansvaret gäller. De regionala examenskommissioner som svarar för grundläggande yrkesexamina tillsätts genom inbördes avtal mellan läroanstalternas huvudmän. De riksomfattande examenskommissionerna och de som svarar för yrkes- och specialyrkesexamina tillsätts av utbildningsstyrelsen. Som riksomfattande examenskommission kunde utbildningsstyrelsen även tillsätta en utbildningskommission, om dess sammansättning överensstämmer med kraven på examenskommissionerna. Examenskommissionerna tillsätts för högst tre år åt gången.

I praktiken ordnar examenskommissionerna inte själva examina. På uppdrag av examenskommissionerna ordnas examina vid läroanstalter som ger yrkesutbildning och andra institutioner med tillräckliga förutsättningar. Avsikten är att examenskommissionen så omfattande som möjligt kan utnyttja alla de institutioner som har tillräckliga förutsättningar att ordna examina i fråga.

Med sådana läroanstalter och andra institutioner kan examenskommissionerna avtala om att ordna examina. Avtalen bör basera sig på examenskommissionernas helhetsbedömning av ett hurudant regionalt nätverk av platser där examina kan ordnas som behövs.

Avtal med andra än läroanstalter kunde komma i fråga exempelvis när man med någon utbildningsorganisation med sakkunskap och som upprätthålls av arbetslivets organisationer vill ordna examina som är inriktade på företagande eller arbetsledning.

Förutom sin egen personal, sina egna lokaler och sin egen utrustning kunde de läroanstalter eller andra institutioner som ordnar examina även genom avtal utnyttja regionens näringsliv genom att få deras personal, lokaler och utrustning till förfogande. Om möjligt kunde de studerande avlägga sin examen annorstädes än vid sin egen läroanstalt. När examen av praktiska skäl måste ordnas i de studerandes egen läroanstalt, får tentatorerna inte vara de lärare som undervisat eleverna.

En examenskommission svarar även för uppgifterna i en examen. Den låter utarbeta upp-

gifterna särskilt vid var och en läroanstalt eller annan institution som ordnar examina eller låter dem utarbetas centraliserat. Examenskommissionerna kunde även samarbeta. Utbildningsstyrelsen kunde i samverkan med utbildningskommissionerna vid behov ge rekommendationer i fråga om uppgifterna och koordinera samarbetet mellan examenskommissionerna.

Examenskommissionerna har även till uppgift att svara för övervakningen av examina. Till stor del kunde examenskommissionen redan när avtalet skall slutas och när de skall organisera examensuppgifterna se över kvalitetsnivån på examina. Examenskommissionen kunde dessutom hos institutioner eller personer med tillräcklig sakkunskap låta göra utredningar om kvalitetsnivån på ordnandet av examina, ordna uppföljning av examensproven och själva närvara vid examensproven.

Eftersom examenskommissionerna bär ansvaret för att ordna examina, utfärdar de även examensbetygen. När läroanstalterna och de andra institutionerna ordnar examina är examenskommissionerna deras uppdragsgivare, varför de inte har rätt att utfärda betyg. Examensbetyget bör dock ange läroanstalten eller inrättningen där examen har ordnats.

Examina ordnas i form av avgiftsbelagd service. Om en person som deltar i utbildning som finansieras enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/92), lagen om folkhögskolor med statsandel (RP 110/93 rd.) eller lagen om idrottsutbildningscentrer med statsandel (801/92) eller deltar i sådan grundläggande yrkesutbildning eller påbyggnadsutbildning som undervisningsmyndigheterna köper, finansieras hans examen som en del av utbildningen. Detta arrangemang bidrar på ett naturligt sätt till att inlemma examen i utbildningen och är administrativt enkel.

Examina kan finansieras antingen som en del av utbildningen eller som fristående yrkesprov av myndigheter, företag och sammanslutningar, eller om det inte finns någon annan finansär, kan den som deltar själv betala för sitt deltagande. Utgifterna för examenskommissionerna finansieras genom examensavgifter som uppbärs av deltagarna.

Genom examensavtalet ger examenskommissionen läroanstalten eller annan institution endast ett principiellt tillstånd till att ordna examina. Finansieringen är avgörande för huruvida examina i verkligheten kan ordnas.

Det kan ofta för vuxna som i arbetslivet förvärvat sin yrkesskicklighet vara svårt att veta i vilken mån deras yrkesskicklighet är tillräcklig för den yrkesskicklighet som fastställs i examensgrunderna och hurdan utbildning som finns till buds för dem för att täcka eventuella brister. Därför bör examensarrangörerna sköta informationen och rådgivningen angående examina och hur man kan förvärva de yrkeskunskaper som krävs vid examina. Om detta bör överenskommas i samband med avtalet om att ordna examen. Information och rådgivning med betoning på specialfrågor kompletterar Arbetskraftsmyndigheternas mera allmänna motsvarande verksamhet.

2.2. Resultatstyrning av den yrkesinriktade vuxenutbildningen med hjälp av examina

I lagen om yrkesläroanstalter stadgas att examina kan avläggas inom den grundläggande yrkesutbildningen. I de förordningar som med stöd av lagen stadgar om olika läroanstaltsformer definieras all eller en del av den grundläggande utbildning som ordnas inom läroanstaltsformen i fråga som en examen. Enligt förordning kan vid en yrkesundervisningsanstalt exempelvis avläggas mekanikerexamen, vid en handelsläroanstalt merkant-, merkonom- och datanomexamen. Enligt de förordningar som gäller respektive läroanstaltsform beslutar vid behov utbildningsstyrelsen om de övriga examina som avläggs vid läroanstalterna. I detta ärende har utbildningsstyrelsen fattat ett beslut enligt vilket alla utbildningsyrken som motsvarar de av utbildningsstyrelsen godkända riksomfattande läroplansgrunderna benämns examina. Proceduren i fråga om att definiera och avlägga en examen skall kvarstå oförändrad i den grundläggande yrkesutbildningen för unga och på de studielinjer inom den grundläggande yrkesutbildningen för vuxna som inte har motsvarande yrkesinriktade grundexamina enligt den nu föreslagna lagstiftningen.

På de studielinjer som har yrkesinriktade grundexamina enligt den föreslagna lagstiftningen stadgas som mål för den grundläggande yrkesutbildningen för vuxna sådan yrkesskicklighet som definieras i grunderna för examen. För denna utbildning fastställs inga riksomfattande grunder för läroplanen, eftersom den yrkesskicklighet som utbildningen syftar till definieras redan i grunderna för examen. En

läroanstalt kan själv bestämma om den undervisning den meddelar för att de studerande skall nå den erforderade yrkesskickligheten. Om yrkesskicklighet har nåtts påvisas i examen, som det externa organet, dvs. examenskommissionen ansvarar för. Examenskommissionen utfärdar examensbetyget. Den studerande får ett intyg av läroanstalten över att han har slutfört utbildningen.

Inom den utbildning som ordnas i form av påbyggnadslinjer och som syftar till yrkesexamen eller specialyrkesexamen är proceduren den ovan skrivna.

En studerande som deltar i grundläggande yrkesutbildning för vuxna som syftar till yrkesinriktad grundexamen enligt den förslagna lagen och i utbildning som ordnas i form av påbyggnadslinjer och som syftar till yrkesexamen eller specialyrkesexamen har rätt att som en del av sin utbildning delta i examen.

3. Propositionens verkningar

Största delen av den föreslagna verksamheten skall ske inom ramen för de nuvarande organisationerna. De nya organen är examenskommissionerna, som ordnar och övervakar examina.

Under utbildningsstyrelsens ledning pågår ett omfattande försöksprogram i syfte att utveckla grunderna för de examina som avläggs genom fristående yrkesprov och själva yrkesproven. På basis av försöksprogrammet kan man göra bedömningen att den genomsnittliga tid som går åt till att avlägga de grundläggande yrkesexamina på skolnivå som i första skedet skall införas är ca en vecka. Examen kräver avsevärt mera personalresurser än själva undervisningen. I viss mån uppkommer dessutom kostnader för att utarbета examina och att externt bedöma dem samt för information och rådgivning. I sin helhet kan man bedöma att de yrkesinriktade grundexamina på skolnivå ger upphov till en kostnadsökning som motsvarar drygt 10 % av de motsvarande kostnaderna i dag för den grundläggande yrkesutbildningen för vuxna. Om grunderna för prissättningen av examina överenskomms i avtal mellan examenskommissionerna och de inrättningar som ordnar examina.

I examina undersöks hur man behärskar de uppgifter som förekommer i arbetslivet, inte hur man behärskar de läroämnen som yrkesun-

dervisningen i läroanstalter omfattar. Därför kan de vuxna i examina räkna sig tillgodo all den erfarenhet genom vilken de utvecklat sin yrkesskicklighet. I den undervisning som syftar till examen skall läroanstalterna själva kunna bestämma om den undervisning de meddelar för att de studerande skall nå den erforderade yrkesskickligheten. För läroanstalterna innebär detta stora möjligheter att rationalisera sin verksamhet. Som en synergieffekt av dessa egenskaper hos examenssystemet blir den genomsnittliga utbildningstiden kortare och kostnaderna per examen klart mindre än merkostnaderna för att ordna examina.

Kostnaderna för examenskommissionerna täcks genom examensavgifter som uppbärs av deltagarna. Huruvida avgifterna är skäliga kan avgöras genom att examenskommissionernas verksamhetsområden definieras så att antalet examensprestationer som de ansvarar för genomsnittligt är tillräckligt stort.

Det föreslagna examenssystemet minskar således de kostnader som staten genomsnittligt åsamkas av att yrkesinriktad grundexamen avläggs.

I samband med att det föreslagna examenssystemet tas i bruk slopas de fackliga kompetensexamina enligt gällande lagstiftning varvid man övergår till yrkesexamina och specialyrkesexamina enligt det nya examenssystemet. Samtidigt ändras en del av påbyggnadslinjerna till utbildning som syftar till yrkesexamen och specialyrkesexamen. Dessa ändringar föranleder inte några extra kostnader för staten.

Anslagen för att ordna examina ingår i anslagen för yrkesinriktad vuxenutbildning om vilka beslut fattas i samband med godkännandet av den årliga budgetpropositionen.

Propositionen medför inga ändringar i kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Grunderna för examina utarbetas så att de lämpar sig för uppgiftshelheterna i arbetslivet och företrädare för arbetslivet kontrollerar utbildningsresultaten i examina. Dessa åtgärder ökar den yrkesinriktade vuxenutbildningens effekt.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts i en arbetsgrupp som undervisningsministeriet har tillsatt. Arbetsgruppens pm sändes på remiss till de

centrala arbetsmarknadsorganisationerna, de kommunala centralorganisationerna, yrkesutbildningsorganisationerna, undervisnings- och arbetsförvaltningen samt vissa läroanstalter. Det propositionsutkast som på basis av utlåtandena utarbetades som tjänsteuppdrag sändes på remiss till de centrala arbetsmarknadsorganisationerna, de kommunala centralorganisationerna och de utbildningskommissioner som är verksamma i anslutning till utbildningsstyrelsen. Propositionen har utarbetats på basis av utlåtandena om utkastet och förhandlingarna med företrädare för de centrala arbetsmarknadsorganisationerna, Finlands Kommunförbund och Undervisningssektorns Fackorganisation.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Största delen av yrkesexamina i Finland omfattas av den allmänna ordningen för erkännande av examensbetyg, dvs. direktivet om examensbevis och andra direktivet om examensbevis. Enligt dessa direktiv skall en medlemsstat erkänna som likvärdigt med ett sådant examensbetyg över utbildning som avses i direktivet en annan handling som en annan medlemsstats behöriga myndighet har utfärdat över formell behörighet, om den har utfärdats över utbildning som har erhållits inom gemenskapen och om den behöriga myndigheten i denna stat har erkänt den som likvärdig och om den ger samma rättigheter att utöva ett reglerat yrke som den utbildning som direktiven avser. Om ett intyg över formell behörighet har utfärdats i en sådan medlemstat som inte reglerar yrket i fråga, skall erkännandet ges till kännedom till kommissionen och de övriga medlemsstaterna.

I enlighet med vad som anförts ovan skall en examen som avses i den föreslagna lagen om yrkesexamina och som i Finland erkänns som likvärdig med en examen som avses i direktivet om examensbevis eller i andra direktivet om examensbevis ge i de övriga EES-länderna behörighet för yrkesuppgifter på samma sätt som motsvarande examen som avläggs vid en läroanstalt. Förutsättningen är emellertid att de finländska myndigheterna anmäler att de erkänner den som likvärdig, om en examen som avses i lagen om yrkesexamina i finländsk lagstiftning eller myndighetsbeslut inte har satts

som behörighetsvillkor för en tjänst eller en uppgift eller som villkor för yrkesutövning eller man på något annat sätt reglerat examinandens rätt att utöva ett yrke eller att utföra yrkesuppgifter.

Det mottagande landet kan av den som avlagt en i lagen om yrkesexamina avsedd examen fordra yrkeserfarenhet på grund av avvikelser i utbildningens längd eller kräva ett lämplighetsprov eller en anpassningstid på grund av skillnader i utbildningen eller i yrkesverksamheten. Med stöd av direktiven kan man inte utröna om det som grund för en jämförelse tas en examen som avses i lagen om yrkesexamina eller någon annan utbildning som personen i fråga de facto har fått eller den vid en läroanstalt avlagda examen med vilken en examen som avses i lagen om yrkesexamina erkänns som likvärdig i Finland.

Rådets direktiv av den 27 juni 1977 om ömsesidigt erkännande av utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis för sjuksköterskor med ansvar för allmän hälso- och sjukvård samt åtgärder för att underlätta det faktiska utövandet av etableringsrätten och friheten att tillhandahålla tjänster (77/452/EEG) samt motsvarande direktiv om barnmorskor (80/154/EEG) ingår jämte ändringar i EES-avtalet. I direktiven räknas den yrkesbehörighet upp som erkänns reciprokt. Den utbildning som leder till yrken som allmän sjukskötare och barnmorska skall enligt direktivet av den 27 juni 1977 om samordning av bestämmelserna i lagar och andra författningar om verksamhet som sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård (77/453/EEG) och direktivet av den 21 januari 1980 om samordning av bestämmelserna i lagar och andra författningar om rätten att påbörja och utöva verksamhet som barnmorska (80/155/EEG) fylla vissa krav i fråga om utbildningens mål, innehåll och längd. Yrkesbehörigheten för allmänna sjukskötare och barnmorskor kan inte påvisas genom en examen som avses i den föreslagna lagen om yrkesexamina, utan för att man skall få behörighet förutsätts en utbildning som fyller minimikraven enligt direktivet.

Direktivet om det ömsesidiga erkännandet av utbildnings-, examens- och andra behörigheter på arkitekturområdet, däribland åtgärder för att underlätta ett effektivt utnyttjande av etableringsrätten och friheten att tillhandahålla tjänster (85/384/EEG), som ingår i EES-avtalet,

gäller erkännande av examensbetyg inom arkitektur. Direktivet räknar upp den yrkesbehörighet som erkänns reciprokt. Till denna yrkesbehörighet hör examen för byggnadsarkitekter. Till direktivets tillämpningsområde kan fogas ny yrkesbehörighet, förutsatt att de övriga medlemsstaterna och EG-kommissionen anser att yrkesbehörigheten fyller kraven på arkitektutbildningens mål, innehåll och längd enligt direktivet. Det kan bli fråga om att betrakta den grundläggande yrkesexamen för byggnadsarkitekter som en sådan yrkesbehörighet som skall erkännas, om behörigheten anses fylla kraven på arkitektutbildning och om examen föregås av minst sju års arbete under en arkitekts eller en arkitektbyrås överinseende.

Med stöd av de direktiv i EES-avtalet som gäller vissa yrken inom industri, handel och servicenäringar beviljas rätten att utöva ett yrke på basis av att en person har yrkeserfarenhet på en viss nivå och av en viss längd. En examen som avses i lagen om yrkesexamina eller någon annan utbildning ålägger inte det mottagande landet att bevilja rätten att utöva ett yrke. Dessa direktiv gäller tillsvidare endast självständiga yrkesutövare. Om andra direktivet om examensbevis innefattas i EES-avtalet, kommer direktiven även att gälla arbetsförhållanden.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lag om yrkesexamina

1 §. *Tillämpningsområde.* Med examen avses i denna lag sådan yrkesskicklighet som påvisas genom fristående yrkesprov. Vid examen fästs inte uppmärksamhet vid sättet på vilket yrkesskickligheten har förvärvats. Examina utgörs av yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina.

Den yrkesskicklighet som fordras vid yrkesinriktad grundexamen motsvarar det yrkesmässiga innehållet i de yrkesexamina som avläggs inom den grundläggande yrkesutbildningen. Den yrkesskicklighet som fordras vid yrkesexamen omfattar ett något bredare specialområde inom ett yrke. Vid specialyrkesexamen fordras en mera långtgående yrkesskicklighet än vid yrkesexamen.

2 §. *Examensstruktur.* Med examensstruktur avses indelningen i yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina, examensbenämningarna samt indelningen av examina på olika nivåer. Om examensstrukturen bestäms genom undervisningsministeriets beslut med stöd av denna lag och förordningen om en plan för utveckling av utbildningen inom undervisningsministeriets förvaltningsområde och av forskningen vid högskolorna.

Avsikten är att benämningarna av de yrkesinriktade grundexamina enligt den föreslagna

lagen och som avläggs inom den grundläggande yrkesutbildningen skall motsvara varandra. Dessutom kan det finnas sådana yrkesinriktade grundexamina som inte kan avläggas inom den grundläggande yrkesutbildningen.

Yrkesexamina och specialyrkesexamina kan beroende på behovet inom olika branscher bestå av flera faser. Enligt 3 § lagen om fackliga kompetensexamina kan man i betyget över facklig kompetensexamen fastslå en persons rätt att använda en mot examen svarande yrkestitel. Detta förfarande har tillämpats i fråga om vissa sådana högre yrkesexamina enligt nämnda lag där de som har avlagt examen får rätt att använda titeln mästare t.ex. snickarmästare eller övermontör. Detta förfarande skall avskaffas i sin nuvarande form. Yrkesexamina och specialyrkesexamina benämns vid behov redan i sig enligt de titlar de motsvarar.

3 §. *Grunder för examina.* Innehållet i examina regleras av grunderna för examina. Avsikten är att genom förordning stadga att av grunderna för examina skall framgå den yrkesskicklighet som förutsätts i examen och av vilka elementen den består, sätten på vilka yrkesskickligheten påvisas och grunderna för bedömningen av examensprestationerna. För att examensbetygen skall kunna jämföras är avsikten även att genom förordning stadga att den genomsnittliga längden av den utbildning som examen motsvarar skall framgå av grun-

derna för examina och att den genomsnittliga längden skall omnämnas i examensbetyget. För att uppnå en enhetlig praxis är avsikten även att genom förordning stadga att grunderna för examina kan innehålla rekommendationer om den personal som ordnar examina och om de lokaler och den utrustning som skall användas vid examina.

Grunderna för examina fastställs av utbildningsstyrelsen på föredragning av utbildningskommissionerna som är verksamma vid utbildningsstyrelsen.

Om utbildningskommissionerna stadgar förordningen om utbildningskommissioner (512/92). Enligt den är utbildningskommissionerna sakkunnigorgan för planering och utvecklande av yrkesutbildningen inom olika områden. Deras medlemmar företräder arbetsgivarna, arbetstagarna, branschens forsknings- och utvecklingsverksamhet, utbildningsstyrelsen och lärarna. Sekreterar- och kansliuppgifterna vid utbildningskommissionerna sköts som tjänsteuppdrag vid utbildningsstyrelsen, om inte utbildningsstyrelsen på föredragning av kommissionen beslutar något annat.

4 §. *Ordandet av examina.* Examenskommissionerna bestämmer om ordandet och övervakningen av examina. Avsikten är att genom förordning stadga att kommissionerna har högst nio medlemmar som skall företräda arbetsgivare, arbetstagare, lärare och självständiga yrkesutövare, de sistnämnda när självständig yrkesutövning förekommer i betydande stor utsträckning inom branschen. Majoriteten av medlemmarna samt ordföranden och den eventuella vice ordföranden skall företräda arbetsgivarna, arbetstagarna och de självständiga yrkesutövarna. Företrädarna för arbetsgivarna och arbetstagarna skall vara lika till antalet. Examenskommissionerna tillsätts för högst tre år åt gången.

Utbildningsstyrelsen bestämmer om examenskommissionernas indelning i branscher och regioner på föredragning av utbildningskommissionerna. De regionala examenskommissioner som svarar för grundläggande yrkesexamina tillsätts genom inbördes avtal mellan huvudmännen för läroanstalterna i respektive region som ordnar motsvarande grundläggande yrkesutbildning för vuxna. Arrangemanget ger läroanstalternas huvudmän ansvar även för utvärderingen av utbildningsresultaten. För att även de statliga yrkesläroanstalterna skall täckas regionalt utövar vederbörande läroan-

stalt den beslutanderätt som hör till staten. Avtalsparterna skall tillställa utbildningsstyrelsen beslutet om tillsättande för information. När verksamhetsområdet för en examenskommission som svarar för grundläggande yrkesexamina är hela landet, tillsätts den av utbildningsstyrelsen.

Yrkes- och specialyrkesexamina förutsätter att man behärskar något mera omfattande specialområde inom ett yrke eller särskilt krävande arbetsprestationer eller specialuppgifter. De motsvarar de nuvarande fackliga kompetensexamina. Det hör till utbildningsstyrelsen att verkställa och övervaka kompetensexamina. Denna praxis fortgår så att utbildningsstyrelsen tillsätter de examenskommissioner som svarar för yrkes- och specialyrkesexamina. En utbildningskommission kan utses till riksomfattande examenskommission om utbildningskommissionen till sammansättningen motsvarar fordringarna för en examenskommission. Avsikten är att på ett behövligt sätt ta hänsyn till landets bägge språkgrupper vid indelningen av examenskommissionerna i branscher och regioner samt vid kommissionernas sammansättning.

Avsikten är att genom förordning stadga att om examenskommissionerna gäller övrigt vad som stadgas eller bestäms om statens kommittéer. Examenskommissionerna bör till respektive myndigheter sända de uppgifter dessa behöver om avtalen om att ordna examina, om dem som deltagit i examina och om de utfärdade examensbetygen.

5 §. *Avtal om att ordna examina.* I praktiken tar inte examenskommissionerna emot examina. På uppdrag av examenskommissionerna ordnas examina vid de läroanstalter som ordnar yrkesutbildning eller andra institutioner som har den nödvändiga sakkunskapen. Avsikten är att examenskommissionerna i så stor omfattning som möjligt skall kunna utnyttja alla institutioner med tillräckliga förutsättningar att ordna examina i fråga.

Enligt bestämmelserna om olika läroanstaltsformer är de läroanstalter som är berättigade att ordna yrkesutbildning yrkesläroanstalterna, de riksomfattande idrottsutbildningscentren, konservatorierna, sameområdets utbildningscentral, folkhögskolorna, medborgarinstituten och studiecentralerna (RP 119/93 rd.). Till yrkesläroanstalterna hör även yrkesutbildningscentren för vuxna och specialyrkesläroanstalterna.

Vid andra inrättningar där examina kan

föranstaltas måste en finsk sammanslutning eller stiftelse vara huvudman för.

Med nämnda läroanstalter och andra inrättningar sluter examenskommissionerna avtal om att ordna examina. Avtalen bör grunda sig på examenskommissionernas helhetsbedömning i fråga om behovet av nätverket inrättningar för att ordna examina.

Läroanstalterna och de övriga inrättningarna bör ha tillräckliga förutsättningar att ordna examina. Examenskommissionernas möjligheter att fastställa förutsättningarna säkerställs genom att utbildningsstyrelsen får i uppdrag att bistå examenskommissionerna när det gäller att ta reda på förutsättningarna.

Avsikten är att genom förordning stadga att avtalet mellan examenskommissionen och den inrättning som ordnar examina skall omfatta åtminstone de personer som bedömer examensprestationerna, arrangemangen kring examina när de studerande avlägger sin examen som en del av utbildningen, grunderna för prissättningen av examina samt i samarbete med arbetskraftsmyndigheterna organiseringen av informationen och rådgivningen kring examina och hur man kan förvärva den yrkesskicklighet som krävs vid examina.

Eftersom examenskommissionerna bär ansvaret för att ordna examina, utfärdar de även examensbetygen. Av examensbetyget skall dessutom framgå den inrättning som ordnat examen. Examensbetyget undertecknas av företrädare för examenskommissionen och den inrättning som ordnat examen. Avsikten är att genom förordning stadga att examenskommissionen kan utfärda betyg sedan en person har avlagt alla delar av examen. Avsikten är att grunderna för examina sätts på en nivå som utvisar godtagbar yrkesskicklighet så att särskilda vitsord inte behövs för de godkända examensprestationerna.

Om nivån på yrkesskickligheten hos en person i examen eller en del av den är avsevärt högre än vad som förutsätts i grunderna för examina görs en särskild anteckning därom i examensbetyget. Avsikten är samtidigt att se till att de yrkesinriktade grundexamen enligt denna lag på ett rättvist sätt beaktas när vitsord för studieprestationer vid examina som avläggs inom den grundläggande yrkesutbildningen används som grunder vid elevuttagningen till fortsatta studier.

Avsikten är vidare att genom förordning stadga att en anteckning om ett examen i ett av

utbildningsstyrelsen godkänt yrkesbevis skall vara jämförbart med examensbetyget. I yrkesbeviset kan arbetstagaren införa anteckningar som gäller utbildning, examina och arbetskarriären. För närvarande finns yrkesbevis i bruk inom vissa industriområden. De grundar sig på avtal mellan arbetsmarknadsorganisationerna och utbildningsstyrelsen. Dotterbolaget till Finlands Bank Setec Oy framställer yrkesbevisen för närvarande.

6 §. *Finansiering av examina.* Examina ordnas i form av avgiftsbelagd service.

Enligt förslaget till ändring av 20 § lagen om yrkesläroanstalter skall en läroanstalt bereda de av sina studerande som deltar i grundläggande yrkesutbildning för vuxna som syftar till yrkesinriktad grundexamen eller påbyggnadsutbildning som syftar till yrkesexamen eller specialyrkesexamen möjlighet att delta en examen enligt den föreslagna lagen om yrkesexamen. När nämnda utbildning finansieras enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/92), lagen om folkhögskolor med statsandel (RP 110/93 rd.) eller lagen om idrottsutbildningscenter med statsandel (801/92), finansieras deltagande i examen enligt dessa lagar.

Examina kunde för övrigt finansieras av myndigheter samt av företag och sammanslutningar. Examina kunde ingå i den utbildning som finansieras eller de kunde finansieras som fristående. Om annan finansiering inte finns, kunde den deltagande själv finansiera sin examen.

Kostnaderna för examenskommissionernas verksamhet finansieras genom examensavgifter som uppbärs av deltagarna. I fråga om examenskommissionernas prestationer gäller vad som stadgas i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/92). Enligt lagen bestämmer ministeriet i fråga om prestationerna skall vara avgiftsbelagda och om grunderna för hur avgifterna skall fastställas. Avsikten är att i examensavtalet innefatta ett omnämnande om att de läroanstalter och andra inrättningar som ordnar examina uppbär examensavgifterna av deltagarna. Avsikten är att examenskommissionernas inledande arbete och den behövliga utbildningen finansieras med anslaget i statsbudgeten som anvisats för yrkesinriktad vuxenutbildning.

7 §. *Användningen av examensbenämning.* För att säkerställa examensbetygens värde skall examensbenämningarna skyddas.

8 §. *Rättelseyrkande.* Stadganden om rättelseförfarandet när det gäller utvärdering av examensprestationerna skall utfärdas genom förordning. Den som är missnöjd med utvärderingen av sin examensprestation kan yrka på rättelse hos examenskommissionen. Om ett beslut om en examensprestation uppenbarligen är felaktigt, kan utbildningsstyrelsen förplikta kommissionen att göra en ny utvärdering.

9 §. *Närmare stadganden.* Paragrafen innehåller det sedvanliga bemyndigandet att utfärda förordning.

10 §. *Ikraftträdande.* Lagen föreslås träda i kraft den 1 mars 1994. I lagen utsätts inte någon tidsfrist för när examina enligt lagen skall tas i bruk. Avsikten är att undervisningsministeriet i sitt beslut om examensstrukturen enligt 2 § inför examensbenämningar i den takt beredningen framskriver i olika branscher. I första skedet är avsikten att ta i bruk yrkesinriktade grundexamina på skolnivå samt yrkesexamina och specialyrkesexamina. På basis av de inkomna erfarenheterna besluter man senare om att ta i bruk examina på högre nivå.

Avsikten är att lagen om fackliga kompetensexamina (32/72) upphävs när denna lag träder i kraft.

11 §. *Övergångsstadgande.* Genom en övergångsperiod som upphör vid utgången av 1994 möjliggörs en smidig övergång från fackliga kompetensexamina till de yrkesexamina och specialyrkesexamina som avses i denna lag.

1.2. Lagen om yrkesläroanstalter

18 §. *Grunderna för ordnandet av undervisningen.* Undervisningsministeriets beslut om strukturen i den grundläggande yrkesutbildningen skall enligt 2 mom. avgränsas till den del som gäller vuxenutbildning. Inom den grundläggande yrkesutbildningen för vuxna är det möjligt att avlägga examina endast inom sådana utbildningsområden där det inte ordnas sådana yrkesinriktade grundexamina som avses i den föreslagna lagen om yrkesexamina. Stadgandet sammanhänger i de föreslagna ändringarna i 20 § och motiveras i samband med den.

20 §. *Läroplanerna.* Enligt det föreslagna nya 3 mom. skall för den grundläggande yrkesutbildning för vuxna som syftar till yrkesinriktad grundexamen enligt lagen om yrkesexamina inte fastställas några riksomfattande grunder

för läroplanen. Målet för undervisningen är den yrkesskicklighet som krävs enligt grunderna för examina. Läroanstalten bestämmer om undervisningen enligt grunderna för examina.

Målet för den utbildning på påbyggnadslinjerna som syftar till yrkesexamen eller specialyrkesexamen enligt den föreslagna lagen om yrkesexamina är den yrkesskicklighet som krävs enligt grunderna för examina. Även inom denna utbildning bestämmer läroanstalten enligt grunderna för examina om undervisningen. Utbildningsstyrelsen bestämmer inte om de allmänna grunderna för läroplanen inom denna utbildning.

Enligt det nya 4 mom. som skall fogas till paragrafen är läroanstalten skyldig att bereda en studerande som deltar i utbildning som syftar till i lagen om yrkesexamina avsedd examen tillfälle att delta i examen i fråga som en del av utbildningen.

Syftet med nämnda stadganden, det föreslagna stadgandet i 18 § och nedan nämnda ikraftträdelsestadganden är att överföra yrkesutbildningen för vuxna från insatsstyrning genom läroplaner till resultatstyrning genom grunder före examina. Målet för utbildningen är den yrkesskicklighet som krävs enligt grunderna för examina. För att nå den ordnar läroanstalten undervisning efter eget gottfinnande. Att målet har nåtts fastställs i examen, som ett externt organ, dvs. examenskommissionen, ordnar.

Övergången till det nya styrningssystemet sker examensvis i hela landet i den takt examina enligt lagen om yrkesexamina tas i bruk. I det nya systemet kan endast examenskommissionerna utfärda examensbetyg. Läroanstalterna kan fortfarande utfärda intyg över utbildningen.

Ikraftträdelsestadganden. Lagen föreslås träda i kraft den 1 mars 1994.

Denna lag skall tillämpas på studielinjer som påbörjas sedan grunderna för examina i fråga har tagits i bruk. Detta ikraftträdelsestadgande motiveras i samband med ändringarna i 20 §.

När utbildningen har inletts innan grunderna för examina har tagits i bruk eller beslut om att utbildningen skall inledas har fattats före ifrågavarande tidpunkt, kan läroanstalten sedan den hört de studerade bestämma om den följer de stadganden som varit i kraft innan lagen träder i kraft eller om den övergår till att tillämpa de nya stadgandena.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

I 2 § i den föreslagna lagen om yrkesexamina fastslås att om examensstrukturen bestäms genom undervisningsministeriets beslut på det sätt som stadgas genom förordning. Det behövlige stadgandet fogas till förordningen om en plan för utveckling av utbildningen inom undervisningsministeriets förvaltningsområde och av forskningen vid högskolorna (165/91).

Enligt 1 § 2 mom. lagen om utbildningsstyrelsen (182/91) stadgas genom förordning vilka skolor, läroanstalter och andra funktioner som hör till utbildningsstyrelsens verksamhetsom-

råde. Till förordningen om utbildningsstyrelsen fogas ett stadgande enligt vilket de examina som avses i lagen om yrkesexamina hör till utbildningsstyrelsens verksamhetsområde. Frågor som gäller examina stadgas bli behandlade vid utbildningsstyrelsens linje för vuxenutbildning.

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 mars 1994.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag om yrkesexamina

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Tillämpningsområde

Yrkesskicklighet kan påvisas genom examina, oberoende av hur den förvärvats, på det sätt som stadgas i denna lag. Examina är yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina.

2 §

Examensstruktur

Om examensstrukturen bestämmer undervisningsministeriet på det sätt som stadgas genom förordning.

De yrkesinriktade grundexamina som avläggs enligt denna lag motsvarar de examina som avläggs inom den grundläggande yrkesutbildningen. Dessutom kan det finnas sådana yrkesinriktade grundexamina som inte kan avläggas inom den grundläggande yrkesutbildningen.

3 §

Grunder för examina

Grunderna för examina fastställs av utbild-

ningsstyrelsen på föredragning av utbildningskommissionerna som är verksamma vid utbildningsstyrelsen.

Om grunderna för examina stadgas närmare genom förordning.

4 §

Ordandet av examina

Examenskommissionerna bär ansvaret för att ordna och övervaka examina.

Om examenskommissionernas branscher och verksamhetsområden beslutar utbildningsstyrelsen på föredragning av utbildningskommissionerna. De regionala examenskommissioner som svarar för de grundläggande yrkesexamina tillsätts genom inbördes avtal mellan huvudmännen för de läroanstalter som inom respektive region ordnar motsvarande grundläggande yrkesutbildning för vuxna. Den beslutanderätt som hör till staten i egenskap av huvudman för en yrkesläroanstalt utövas av läroanstalten i fråga. Avtalsparterna skall tillstålla utbildningsstyrelsen beslut om tillsättande för information.

De riksomfattande examenskommissionerna

och de som svarar för yrkes- och specialyrkes-examina tillsätts av utbildningsstyrelsen.

Om examenskommissionerna stadgas närmare genom förordning.

5 §

Avtal om att ordna examina

Examenskommissionerna avtalar med läroanstalter, som ordnar yrkesutbildning, och med andra inrättningar, som har tillräcklig sakkunskap och som en registrerad finsk sammanslutning eller stiftelse är huvudman för, om att ordna examina i den omfattning som behovet att ordna examina kräver. Examensbetygen utfärdas av examenskommissionerna.

Utbildningsstyrelsen skall bistå examenskommissionerna när förutsättningarna för att ordna examina skall redas ut i fråga om de läroanstalter och andra inrättningar som nämns i 1 mom.

Om avtal om att ordna examina och om examensbetyg stadgas närmare genom förordning.

6 §

Finansieringen av examina

Examina ordnas i form av avgiftsbelagd service. De kostnader som föranleds av att studerande som inom sådan grundläggande yrkesutbildning och tilläggsutbildning i form av påbyggnadslinjer som avses i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/92), lagen om folkhögskolor med statsandel (/) och lagen om idrottsutbildningscentrer med statsandel (801/92) deltar i examina enligt denna lag beaktas när de enhetspriser i nämnda lagar skall räknas ut som ligger till grund för statsandelen för driftskostnaderna.

Kostnaderna för examenskommissionerna finansieras genom examensavgifter som uppstår av examensdeltagarna. Om examenskommis-

sionernas prestationer gäller vad som stadgas i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/92).

7 §

Användningen av examensbenämning

Benämningar på yrkesinriktade grundexamina får endast användas om examina som har avlagts enligt denna lag eller enligt lagen om yrkesläroanstalter (487/87).

Benämningar på yrkesexamina och specialyrkesexamina får endast användas om examina som har avlagts enligt denna lag.

8 §

Rättelseyrkande

Den som är missnöjd med utvärderingen av examensprestationerna får begära rättelse på det sätt som stadgas genom förordning.

9 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

10 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1994.

Genom denna lag upphävs lagen den 14 januari 1972 om fackliga kompetensexamina (32/72).

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

11 §

Övergångsstadgande

Examina enligt lagen om fackliga kompetensexamina kan ordnas till dess grunderna för en motsvarande yrkesexamen eller specialyrkesexamen enligt denna lag har tagits i bruk, dock högst till utgången av 1994.

2.

L a g**om ändring av lagen om yrkesläroanstalter**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 10 april 1987 om yrkesläroanstalter (487/87) 18 § 2 mom., sådant det lyder i lag av den 25 januari 1991 (146/91) samt
fogas till 20 § sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag av den 25 januari 1991 ett nytt 3 och 4 mom., varvid nuvarande 3 mom. blir 5 mom., som följer:

18 §

Grunderna för ordnandet av undervisningen

Strukturen för den grundläggande yrkesutbildningen bestäms genom statsrådets beslut och med stöd därav genom undervisningsministeriets beslut enligt vad som stadgas genom förordning. Inom den grundläggande yrkesutbildningen för vuxna kan examina avläggas endast inom sådana utbildningsområden där yrkesinriktade grundexamina enligt lagen om yrkesexamina (/) inte ordnas.

20 §

Läroplanerna

Om undervisningen inom den grundläggande yrkesutbildning för vuxna som syftar till yrkesinriktad grundexamen enligt lagen om yrkesexamina och inom den tilläggsutbildning som

anordnas i form av påbyggnadslinjer och som syftar till yrkesexamen eller specialyrkesexamen enligt nämnda lag beslutar läroanstalten enligt grunderna för examina.

Läroanstalten skall för de studerande som deltar i utbildning enligt 3 mom. som en del av utbildningen bereda tillfälle att delta i examina enligt lagen om yrkesexamina.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1994.

Denna lag tillämpas på studielinjer som begynner efter det att grunderna för examina enligt lagen om yrkesexamina har tagits i bruk. På studielinjer som har påbörjats eller där beslut om att en studielinje skall påbörjas har fattats innan grunderna för examina har tagits i bruk kan stadgandena i denna lag tillämpas om läroanstalten, sedan den hört de studerande, så beslutar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter kan vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 19 november 1993

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Undervisningsminister *Riitta Uosukainen*

2.

Lag

om ändring av lagen om yrkesläroanstalter

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 10 april 1987 om yrkesläroanstalter (487/87) 18 § 2 mom., sådant det lyder i lag av den 25 januari 1991 (146/91) samt

fogas till 20 § sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag av den 25 januari 1991 ett nytt 3 och 4 mom., varvid nuvarande 3 mom. blir 5 mom., som följer:

Gällande lydelse

18 §

Grunderna för ordnandet av undervisningen

Strukturen för den grundläggande yrkesutbildningen bestäms genom statsrådets beslut och med stöd därav genom undervisningsministeriets beslut enligt vad som stadgas genom förordning.

20 §

Läroplanerna

Föredragen lydelse

18 §

Grunderna för ordnandet av undervisningen

Strukturen för den grundläggande yrkesutbildningen bestäms genom statsrådets beslut och med stöd därav genom undervisningsministeriets beslut enligt vad som stadgas genom förordning. *Inom den grundläggande yrkesutbildningen för vuxna kan examina avläggas endast inom sådana utbildningsområden där yrkesinriktade grundexamina enligt lagen om yrkesexamina (/) inte ordnas.*

20 §

Läroplanerna

Om undervisningen inom den grundläggande yrkesutbildning för vuxna som syftar till yrkesinriktad grundexamen enligt lagen om yrkesexamina och inom den tilläggsutbildning som anordnas i form av påbyggnadslinjer och som syftar till yrkesexamen eller specialyrkesexamen enligt nämnda lag beslutar läroanstalten enligt grunderna för examina.

Läroanstalten skall för de studerande som deltar i utbildning enligt 3 mom. som en del av utbildningen bereda tillfälle att delta i examina enligt lagen om yrkesexamina.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1994.

Denna lag tillämpas på studielinjer som begynner efter det att grunderna för examina enligt lagen om yrkesexamina har tagits i bruk. På

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

studielinjer som har påbörjats eller där beslut om att en studielinje skall påbörjas har fattats innan grunderna för examina har tagits i bruk kan stadgandena i denna lag tillämpas om läroanstalten, sedan den hört de studerande, så beslutar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter kan vidtas innan den träder i kraft.
